

REZUMAT EXECUTIV

Principiile buneii guvernări se confruntă în continuare cu provocări din ce în ce mai numeroase în regiunea de sud-est a Europei. Războiul din Ucraina a demonstrat în mod evident modul în care provocările la adresa statului de drept subminează nu numai dezvoltarea economică a acestui stat, dar și unitatea și rezistența UE în fața amenințărilor autoritare externe. Statele membre noi ale UE din regiune sunt incontestabil printre cele mai mari destinatari ale finanțării UE. Cu toate acestea, regresul democratic și corupția continuă să bântuie aceste societăți, în pofida protestelor și revoltelor publice masive și a introducerii de măsuri europene și americane specifice pentru a remedia aceste provocări. Printre aceste măsuri se numără și Mecanismul de Cooperare și Verificare pentru monitorizarea reformelor judiciare și de combatere a corupției din Bulgaria și România după aderarea lor în anul 2007, precum și cerințele mult mai aspre privind statul de drept, în vederea aderării Croației în anul 2013, sancțiunile Statelor Unite impuse Bulgariei în anul 2021 prin Legea Globală Magnițki și declanșarea unor proceduri de sancțiuni nou concepute în vederea înghețării fondurilor europene pentru Ungaria, în anul 2022. Țările balcanice din regiunea de Vest, care aspiră să adere la UE, se confruntă cu probleme de guvernare chiar mai drastice. Toate acestea combinate cu lentoarea UE de a se extinde au avut drept rezultat o continuă întârziere a perspectivelor de aderare la UE, ceea ce a condus la frustrarea populației și la apariția unor tendințe nedemocratice recurente. Lacunele constante de guvernare din Europa de sud-est au fost amplificate și mai mult de pandemia de COVID-19 și de războiul dus de Kremlin în Ucraina.⁴³⁸ *Raportul buneii guvernante în SEE* își propune să asigure o înțelegere mai profundă a acestor probleme și să netezească drumul pentru reforme eficiente de combatere a corupției în nouă state – patru state membre și cinci țări care își dorească să devină membre ale UE – Bulgaria, Croația, Ungaria, România, Albania, Bosnia și Herțegovina, Macedonia de Nord, Muntenegru și Serbia. Raportul de anul acesta se concentrează asupra a două dintre cele mai greu încercate vulnerabilități din regiune: achizițiile

⁴³⁸ Stefanov, R. and Vladimirov, M., *The Kremlin Playbook in South-east Europe: Economic Influence and Sharp Power*, Sofia: Centrul pentru Studiul Democrației, 2020.

publice și guvernarea întreprinderilor deținute de stat în sectorul energiei.

Integritatea achizițiilor publice

Achizițiile publice constituie o componentă substanțială a PIB atât în economiile cu venituri mari, cât și în cele cu venituri reduse. La nivel mondial, achizițiile publice reprezintă între 15% și 30% din PIB. Acest volum enorm de cheltuieli publice ar putea juca un rol crucial în progresul economic și social dacă ar fi alocat eficient. Cu toate acestea, însă, domeniul achizițiilor publice este și una dintre activitățile guvernamentale cele mai vulnerabile în fața corupției.⁴³⁹ Potrivit Biroului Organizației Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea, între 10% și 25% din valoarea totală a unui contract public se poate pierde din cauza practicilor dubioase.⁴⁴⁰ În timp ce corupția în domeniul achizițiilor publice poate lua numeroase forme, există un set de tehnici de corupție clar definite care sunt utilizate în mod activ în Europa de sud-est pentru sifonarea banilor publici în scopul câștigului propriu.

- **Favoritism și clientelism** Una dintre cele mai uzuale forme de nereguli în ceea ce privește achizițiile publice din regiune este tratamentul preferențial al companiilor ca urmare a conexiunilor politice favorabile pe care le au proprietarii acestora. De exemplu, în Croația, aproximativ jumătate din valoarea totală a contractelor este câștigată de ofertanți care nu sunt entități private, ci companii deținute parțial sau integral de stat.⁴⁴¹ Numeroase companii private din întreaga regiune, ai căror proprietari au legături apropiate cu politicieni de la nivel înalt, câștigă licitații publice care sunt organizate aproape exclusiv pen-

⁴³⁹ OECD, *Preventing Corruption in Public Procurement*, 2016; Banca Mondială, *Fraud and Corruption Awareness Handbook*, Washington, D.C.: World Bank Group, 2013/2013.

⁴⁴⁰ UNODC, *Guidebook on anti-corruption in public procurement and the management of public finances: Good practices in ensuring compliance with article 9 of the United Nations Convention against Corruption*, 2013.

⁴⁴¹ OECD, *OECD Review of the Corporate Governance of State-Owned Enterprises in Croatia*, 2021.

tru acestea. De exemplu, în Ungaria, pe parcursul ultimilor 11 ani, partidul de la guvernare a creat o nouă elită economică din cadrul căreia fac parte corporații care primesc subvenții considerabile, în sectoare ca turismul.⁴⁴²

- **Supraevaluarea prețurilor contractelor** Supraevaluarea prețurilor contractelor este o altă formă preponderentă de fraudă în achiziții care se bazează pe favoritism. Aceasta implică un spectru mai larg de autorități contractante și de furnizori. În Ungaria, 90% din proiectele de achiziții publice sunt supraevaluate în medie cu 25%.⁴⁴³ În mod asemănător, în Macedonia de Nord rapoartele de investigații au găsit mari diferențe între prețurile de piață și prețurile contractelor la unele produse cu specificații identice.⁴⁴⁴
- **Caiete de sarcini adaptate** O tehnică de corupție frecvent întâlnită este aceea de a crea cerințe mult prea specifice în caietele de sarcini, care să se potrivească expertizei și calificării unei anumite firme.
- **Conflictul de interese în procesul de licitație.** În ultimii ani, cazurile de conflict de interese „la nivel înalt” nu au fost deloc rare în Serbia, ci au devenit chiar mult mai frecvente după debutul pandemiei de COVID-19.⁴⁴⁵ În Bulgaria, conflictul de interese s-a materializat în proceduri interne,⁴⁴⁶ în care fonduri de la buget au fost alocate fără licitație unei întreprinderi deținute de stat. Aceasta din urmă, în loc să deruleze intern toate activitățile, așa cum prevede legea, a subcontractat ulterior companii private care fuseseră preselecțate în cadrul unor proceduri fără legătură cu aceasta. Aceste contractări necinstite organizate intern au atins valoarea de 4.4 miliarde

de Euro sau peste 42% din valoarea tuturor contractelor de achiziții publice angajate de guvern în perioada 2019-2020.⁴⁴⁷

- **Incidență mare a procedurilor închise** Există câteva motive credibile pentru utilizarea procedurilor de achiziții închise sau restrânse, de exemplu atunci când dezvăluirea conținutului licitației ar reprezenta un risc pentru securitatea națională sau dacă valoarea licitației este suficient de mică încât să nu prezinte riscuri de corupție semnificative. Cu toate acestea, autoritățile contractante din SEE fac uz în mod exagerat de procedurile restrânse în cazuri în care acestea nu s-ar impune.
- **Modificarea contractelor în faza de implementare** CSO-urile din regiune raportează rele practici cu privire la modificări ex-post ale contractelor, având drept rezultat prețuri mult mai mari decât erau așteptate inițial. Aceste modificări sunt greu de urmărit din cauza lipsei de informații de pe cele mai multe website-uri oficiale de achiziții.⁴⁴⁸

Pandemia de COVID-19 a indus modificări cu privire la achizițiile publice și o utilizare exagerată a procedurilor de urgență

Pandemia a mărit numărul de proceduri restrânse „de urgență” inerente care eludează legislația comună a achizițiilor. Evaluarea cantitativă a pieței achizițiilor demonstrează că a determinat un declin general al integrității achizițiilor publice, în special pe cele mai afectate piețe – sănătatea și alte produse conexe COVID. Aceste probleme au fost exemplificate prin scandalul „Afaceri respirator” din Bosnia și Herțegovina.⁴⁴⁹ În Croația, lista bunurilor și serviciilor pentru care puteau fi utilizate proceduri de achiziție directă a fost ținută confidențială până în decembrie 2020. Lista a fost făcută publică numai ca urmare a presiunii masive venite din

⁴⁴² András, B., „Sokkoló: a kormány az igénylők fél százalékának adta a turisztikai támogatások kétharmadát,” valaszonline.hu, 26 February 2021.

⁴⁴³ Ligeti, M. et al. *Korrupció, gazdasági teljesítmény és jogállamiság Magyarországon: A Korrupció Érzékelési Index eredményei 2019-ben* [Corruption, Economic Performance and the Rule of Law in Hungary: Corruption Perceptions Index Results in 2019], TI Hungary, 2019.

⁴⁴⁴ Centar za primenjene evropske studije, *ALARM IZVEŠTAJ o stanju u oblasti javnih nabavki u Srbiji 2020. godine* [ALARM REPORT on the situation in public procurement in Serbia in 2020], CPES, November 2020.

⁴⁴⁵ Centar za primenjene evropske studije, *ALARM IZVEŠTAJ o stanju u oblasti javnih nabavki u Srbiji 2020. godine* [ALARM REPORT on the situation in public procurement in Serbia in 2020], CPES, November 2020.

⁴⁴⁶ SIGMA, *In-house Procurement and Public/Public Co-operation*, Sigma Programme, Brief 39, 2016.

⁴⁴⁷ Sokolova, T., „Службеният кабинет спира харченето на милиарди без обществени поръчки” [The cabinet stops spending billions without public procurement], Mediapool.bg, 30 June 2021.

⁴⁴⁸ Mendes, M. and Fazekas, M., *DIGIWHIST Recommendations for the Implementation of Open Public Procurement Data – An Implementer’s Guide*, 2015.

⁴⁴⁹ Katavić, I., „Afera ‚Respiratori’: Premijer FBiH Fadil Novalić zadržan u SIPA-i,” Slobodnaevropa.org, 28 May 2020; Radiosarajevo.ba, „Afera Respiratori: Novalić i drugi optuženi stigli na novo ročište,” 17 noiembrie 2021.

partea publicului larg.⁴⁵⁰ În Ungaria, pe durata stării de urgență, Prim-Ministrul a avut puterea de a decide care proceduri aveau legătură cu pandemia de COVID-19, și astfel ce anume putea fi achiziționat prin atribuire directă.⁴⁵¹

Risc de corupție asociat achizițiilor publice din sectorul sănătății

Analiza amplă a datelor pentru raportul actual demonstrează că între primul trimestru din anul 2017 și cel deal doilea trimestru din 2021, *Indicele Riscului de Corupție (IRC) pe piața COVID*⁴⁵² a crescut cu aproximativ 10 puncte procentuale în România și Croația.⁴⁵³ Creșterea a fost temporară și a fost urmată de o scădere lentă, dar constantă. Analiza datelor scoate la iveală și faptul că în ultimul an și jumătate a crescut considerabil dependența consumatorului mediu de sectorul de sănătate în Ungaria. Și în Croația s-a înregistrat o creștere ușoară, comparativ cu perioada 2017-2020. Mai mult decât atât, autoritățile contractante capturate au alocat nu doar o cotă mai mare, ci și o valoare mai mare din fondurile publice către furnizorii lor agreați.

Guvernarea întreprinderilor deținute de stat din sectorul energiei

Sectorul energiei reprezintă una dintre principalele probleme sistematice de guvernare care conduce la pierderi semnificative din avutul public⁴⁵⁴ și care asigură

⁴⁵⁰ Nacionalno.hr, "Most traži da se medicinska oprema nabavlja kroz postupak javne nabave" [The Bridge requires that medical equipment is procured through a public procurement procedure], 9 December 2020; Croatian Government, *Izvršene im nabavama zaštitne opreme u svrhu provedbe mjera zaštite zdravlja i jačanja nadzora nad širenjem koronavirusa*, [Report on purchases of protective equipment for the purpose of health protection measures implementation and strengthening supervision over the spread of coronavirus], Ministry of Economy and Sustainable Development, Directorate for Commodity Stocks, 2020.

⁴⁵¹ Public Procurement Authority, *A Közbeszerzési Hatóság véleménye a koronavírus terjedésére tekintettel elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatban felmerülő egyes közbeszerzési kérdésekkel összefüggésben* [Opinion of the Public Procurement Authority on certain public procurement issues related to the emergency situation in view of the spread of the coronavirus], 2020.

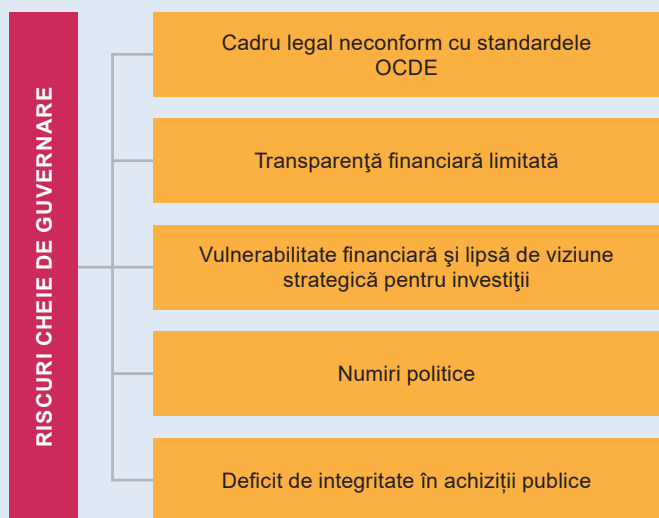
⁴⁵² Fazekas, M., and Kocsis, G., *Uncovering High-Level Corruption: Cross-National Corruption Proxies Using Government Contracting Data*, Working Paper series: GTI-WP/2015:02, Budapest: Government Transparency Institute, 2015.

⁴⁵³ See GTI's *Global Government Contracts database*, 19 iulie 2021.

⁴⁵⁴ Southeast European Leadership for Development and Integrity, *Energy Governance and State Capture Risks in Southeast Europe: Regional Assessment Report*, SELDI, 2016.

căi pentru finanțări ilicite și influență autoritară străină în regiune.⁴⁵⁵ Sectorul energiei este de importanță crucială pentru Europa de sud-est, datorită statutului său de monopol natural (adesea deținut de stat), sensibilității sociale a oamenilor cu privire la creșterile de prețuri (după cum au demonstrat-o protestele desfășurate în întreaga regiune pe parcursul ultimilor zece ani), precum și marilor investiții și interese financiare care sunt la mijloc. *Diagnosticul de Evaluare a Capturării Statului (SCAD)* identifică sectorul ca fiind unul extrem de vulnerabil în fața fenomenului de monopolizare.⁴⁵⁶ Țările din SEE s-au confruntat cu numeroase acuzații privind blocarea liberalizării pieței gazului în favoarea rețelelor corporatiste oligarhice locale și în beneficiul furnizorilor de gaz controlați de la Kremlin. Astfel, dacă nu este guvernat corespunzător, sectorul energiei poate submina independența și dezvoltarea țărilor din SEE.

Riscurile cheie de guvernare pentru managementul întreprinderilor de stat din sectorului energiei

Sursa: Centrul pentru Studiul Democrației, 2022.

Lipsa răspunderii publice de la nivelul întreprinderilor energetice deținute de stat (SOE) este vizibilă în numeroase cazuri dezvăluite de reportajele presei de investigație, de rapoartele societății civile sau de au-

⁴⁵⁵ Vladimirov, M. et al., *Russian Economic Footprint in the Western Balkans: Corruption and State Capture Risks*, Sofia: Centrul pentru Studiul Democrației, 2018.

⁴⁵⁶ Bazat pe date disponibile pentru Bulgaria, România, Italia și Spania Pentru mai multe informații, consultați: Stoyanov, A., Gerganov, A., and Yalamov, T., *State Capture Assessment Diagnostics*, Sofia: Centrul pentru Studiul Democrației, 2019. De asemenea, a se vedea și Shentov, O., Stefanov, R., and Todorov, B. (eds.), *Western Balkans 2020: State-Capture Risks and Policy Reforms*, SELDI, 2021.

diturile autorităților publice competente de pe teritoriul regiunii SEE. Aceste probleme contribuie la un mediu socio-politic în care practicile de management financiar deficitar din cadrul întreprinderilor de stat sunt lăsate să prospere și sunt puse în aplicare decizii ineficiente sau se realizează investiții păguboase. Lipsa unui cadru legal solid este un factor cheie care permite o transparență financiară limitată și o amestec la scară mare a politicului în administrarea curentă a întreprinderilor de stat.

Transparență

Cadrul de reglementare pentru guvernarea corporativă este încă în proces de dezvoltare în regiune, deși s-au înregistrat unele îmbunătățiri în ultimii ani. Cadrul legal care reglementează managementul întreprinderilor de stat din domeniul energiei din Balcanii Occidentale nu este conform cu *Linii directoare privind guvernarea corporativă a întreprinderilor de stat, elaborate de OCDE*.⁴⁵⁷ Statele membre UE au rezultate mai bune în privința legislației aplicabile, însă cu toate acestea implementarea rămâne lentă și limitată.⁴⁵⁸ Companiile cu o stare financiară precară tind să fie mai puțin transparente. O modalitate de îmbunătățire a transparenței acestora este să își deschidă capitalul, așa cum a fost cazul întreprinderilor Romgaz și Hidroelectrică din România. Un alt exemplu pozitiv este MOL Group, o companie listată la Bursă în Ungaria, care își publică declarațiile financiare și dezvăluie cota de acțiuni deținută de fiecare Membru al Consiliului de Administrație.⁴⁵⁹ Transparența datelor financiare rămâne redusă în Balcanii Occidentale.⁴⁶⁰

Vulnerabilitate financiară

Întreprinderile de stat din domeniul energiei din cele nouă țări studiate demonstrează un nivel variabil de vul-

nerabilitate financiară, evidențiat printr-o mare expunere la îndatorare și ponderi ridicare ale datorii, precum și niveluri scăzute de lichidități și cote de cont curent în scădere. Aceste dificultăți financiare au fost pronunțate în special în întreprinderile pe bază de combustibil fosil care au făcut eforturi să reziste în fața prețurilor mereu în creștere la emisiile de CO₂, cărbune și gaze naturale. Eforturile guvernelor de a păstra în mod artificial prețurile scăzute la energie pentru a evita un colaps social se fac cu prețul sănătății financiare și independenței politice a întreprinderilor de stat, precum și al imparțialității autorităților de reglementare. Calitatea scăzută a managementului financiar are adesea legătură cu: a) numărul excesiv de angajați, b) salariile extrem de generoase și c) proasta gestionare a achizițiilor publice. Criza prețurilor la energie, care este în plină derulare în Europa din a doua jumătate a anului 2021 și care a debutat cu sistarea furnizării gazului și a continuat cu războiul din Ucraina, cel mai probabil va accentua și mai mult vulnerabilitățile, în pofida profiturilor neașteptate ale unor companii.

Dependența îndelungată a statelor din SEE de importurile de combustibil fosil din Rusia, combinată cu proprietatea istorică, dependența de calea tehnologică și managerială, precum și legăturile financiare profunde (și adesea foarte opace) au adâncit și mai mult vulnerabilitatea sectoarelor de energie deținute de stat. În practică, unele dintre cele mai mari proiecte de investiții din regiunea SEE sunt rezultatul acordurilor interguvernamentale cu state non-UE, în special cu Rusia. Proiectul TurkStream⁴⁶¹ în care Rusia este lider este un prim exemplu. Afectând în mod direct Bulgaria, Serbia și Ungaria, iar, indirect, întreaga regiune și Europa, a beneficiat și a contribuit la slăbirea și mai mult a instituțiilor care elaborează politici în domeniul energiei și la consolidarea rețelelor oligarhice de influență ale Rusiei, precum și a intereselor private locale cu legături apropiate la nivelul guvernului. China, deși este nou-venită, și-a creat propriul cadru de investiții în regiune, în special în Balcanii Occidentale, în Croația și Ungaria, stabilind premisele unor tensiuni în plus pentru integrarea acestor țări în UE. Investițiile Chinei, deși sunt binevenite din punctul de vedere al costurilor, sunt deseori neconforme cu standardizările tehnice ale UE și/sau cu aquis-ul UE

⁴⁵⁷ OECD, *OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises*, 2015 Edition, Paris: OECD Publishing.

⁴⁵⁸ European Commission, *2020 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews*, p. 60; *2019 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews*, p. 58.

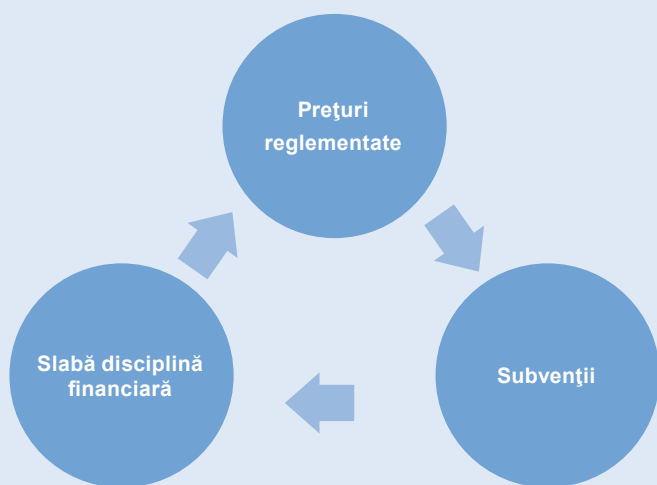
⁴⁵⁹ MOL Group (S.A.), *Management and Operations*; MOL Publications (S.A.), *Annual Reports* (1999-2020).

⁴⁶⁰ Shentov, O., Stefanov, R., and Todorov, B., *Shadow Power: Assessment of Corruption and Hidden Economy in Southeast Europe*, SELDI, 2016.

⁴⁶¹ Stefanov and Vladimirov, *The Kremlin Playbook in South East Europe: Economic Influence and Sharp Power*, Sofia: CSD, 2020.

privind concurența și achizițiile publice. De asemenea, la fel ca în cazul Kremlinului, acestea creează o eroziune a standardelor democratice și de piață prin natura lor secretă și netransparentă. În multe cazuri, astfel de proiecte consolidează industriile naționale de cărbune, ignoră reglementările de mediu sau nu sunt conforme cu politica generală de decarbonizare și creștere durabilă.⁴⁶²

Dependențele de căile obișnuite care afectează funcționarea întreprinderilor de stat

Sursa: Centrul pentru Studiul Democrației, 2022.

Desemnarea Directorilor Executivi și a membrilor consiliilor de administrație

Regulile privind desemnarea membrilor consiliilor de administrație și a altor șefi de companii din cadrul întreprinderilor de stat din domeniul energiei din SEE sunt, de asemenea, neclare, în special dacă luăm în considerare posibilele influențe politice. Au existat numeroase exemple de amestecuri politice în numirea consiliilor de conducere în întreprinderile deținute de stat și autoritățile de reglementare din Spațiul Economic European, fapt care a subminat expertiza specialiștilor în planificarea și punerea în aplicare a deciziilor dificile în sectorul energiei. Drept urmare, activitățile comerciale ale întreprinderilor deținute de stat sunt deseori influențate sau chiar ar putea servi intereselor companiilor sau persoanelor fizice cu legături politice puternice, în detrimentul performanței financiare a întreprinderilor de stat.

Lacune de guvernare în achizițiile publice din sectorul energiei

Sectorul energiei prezintă mari lacune de guvernare în special în domeniul achizițiilor publice. Unele dintre aceste lacune coincid cu riscurile generale privind achizițiile, discutate anterior. Totuși, unele dintre ele sunt mult mai pronunțate și/sau proprii sectorului, având în vedere dimensiunea acestuia, statutului de monopol natural și complexitatea tehnică.

Nereguli privind achizițiile publice constatate în sectorul energiei

Înainte de procedura de selecție	În timpul procedurii de selecție	După procedura de selecție
<ul style="list-style-type: none"> o firmă creată special să câștige o achiziție anume (fără experiență anterioară) caiet de sarcini "croit" pentru o firmă anume furnizarea de informații din interior termene nerealist de scurte crearea de competiție artificială (trimiterea de oferte de la firme inexistente) alocare de fonduri pentru investiții inutile contracte la supra-preț 	<ul style="list-style-type: none"> conflict de interese, influențarea politică sau mituirea comitetului de evaluare evitarea procedurilor competitive prin: <ul style="list-style-type: none"> negocieri directe scăderea prețului sub prag folosirea procedurilor de urgență pre-determinarea că anumite proiecte vor primi finanțare în documente naționale de planificare folosirea de acorduri-cadru care favorizează marii jucători de pe piața de achiziții 	<ul style="list-style-type: none"> anularea procedurilor și descalificarea competitorilor schimbarea cerințelor prin anexe la oferta inițială plata pentru servicii/echipamente care nu îndeplinesc cerințele minime lipsa investigațiilor pentru oficiali de rang înalt și oameni de afaceri conectați la un anumit contract

Sursa: Centrul pentru Studiul Democrației, 2022.

⁴⁶² Gerganov, A. and Vladimirov, M., *Chinese Economic Influence in Europe: The Governance and Climate Conundrum*, Sofia: Centrul pentru Studiul Democrației, 2021.

Calea de urmat

În pofida progresului constant inegal, țările din SEE se confruntă cu provocări majore privind buna guvernare, care sunt agravate de amenințări autoritare interne și externe. Regiunea va continua să beneficieze de pe urma sprijinului substanțial de natură financiară și tehnică furnizat de comunitatea democratică a țărilor din cadrul UE, din cadrul Spațiului Economic European (SEE) și din partea Statelor Unite. Modul în care fiecare țară utilizează acest sprijin pentru progresul pe calea democratizării și combaterii corupției depinde, în ultimă instanță, de eforturile cetățenilor săi, ale mediului de afaceri și ale guvernelor. Țările UE din SEE trebuie să respecte îndeaproape angajamentele asumate prin Mecanismul Statului de Drept și în contextul semestrului european și să investească în mod corespunzător stimulentele financiar uriaș asigurate prin instrumentul de Redresare și Reziliență și prin Cadrul Financiar Multianual 2021-2027. Toate cele patru țări membre ale UE trebuie să depășească blocajele de guvernare, dar în mod special Bulgaria și Ungaria trebuie să lucreze la sporirea eficacității sistemului judiciar, respectiv la deconcentrarea puterii la nivel executiv. Țările balcanice occidentale din SEE trebuie să lucreze unilateral pentru realizarea reformelor impuse prin capitolele de negociere, chiar dacă, în mod formal, procesul de extindere se poate să fie blocat, așa cum este cazul Albaniei și Macedoniei de Nord. Serbia se confruntă cu dificultăți deosebite ca urmare a legăturilor sale strânse și a dependenței de regimuri autoritare.

Provocările generale privind buna guvernare se reduc adesea la modul de abordare a două sisteme interconectate din cadrul economiilor naționale din SEE: achizițiile publice și managementul întreprinderilor de stat din sectorul energiei. Pe baza analizei amănunțite furnizate în raportul de față, pot fi evidențiate câteva recomandări de politici cheie pentru aceste două domenii:

- UE și partenerii săi din SEE și din SUA trebuie să continue să furnizeze asistență tehnică pentru integrarea bunelor practici europene în domeniul achizițiilor publice atât în ceea ce privește managementul fondurilor europene în regiune, cât și în ceea ce privește guvernarea resurselor naționale. Trebuie să se acorde atenție în mod special creșterii capacității combinate și activității comune a autorităților de

combaterii a corupției și a autorităților de reglementare a achizițiilor publice, a procuraturii și curții de justiție.

- Guvernele din SEE trebuie să asigure integritatea achizițiilor publice prin consolidarea monitorizării achizițiilor (de exemplu, licitație deschisă sau instrumentul SCAD), prin creșterea eficacității instituționale, reducerea procedurilor închise și îmbunătățirea mecanismelor de atribuire a contractelor. Țările balcanice occidentale trebuie să-și deschidă datele de achiziții pentru a permite o diagnosticare mai bună și control, iar statele membre ale UE din SEE trebuie să continue procesul de construire a capacității de identificare și rezolvare a semnalelor de alertă (red-flags) privind corupția în achizițiile publice.
- Guvernele naționale trebuie să retragă regulile de achiziții publice instituite în starea de urgență impusă de pandemia de COVID-19 și să revină la legislația inițială din domeniul achizițiilor. Pe viitor, cheltuielile de urgență vor fi însoțite de o monitorizare integrată ex-post mai puternică și de o evaluare a eficienței.
- Guvernele din SEE, întreprinderile de stat și asociațiile de afaceri trebuie să adopte și să pună în aplicare cele mai bune standarde internaționale privind guvernarea corporativă a întreprinderilor de stat din sectorul energiei, cum sunt cele elaborate de OCDE. Întreprinderile de stat din SEE trebuie să facă eforturi pentru a se raporta la standarde similare sau chiar mai înalte cu privire la prezentarea de informații decât cele ale societăților private cotate la bursă, din UE.
- Parlamentele și guvernele din SEE trebuie să-și îmbunătățească independența energiei naționale și autoritățile de reglementare a concurenței prin sporirea capacității administrative și financiare a acestora și prin eliminarea numirilor politice. De asemenea, ar trebui introduse mandate de durată mai scurtă pentru membrii consiliilor de administrație. Autoritățile de reglementare din domeniul energiei din SEE trebuie să lucreze îndeaproape cu omologii lor din UE în vederea înființării unei comunități de practică. Deciziile autorităților de reglementare trebuie să se supună celor mai înalte standarde privind prezentarea de informații către publicul larg.

- Guvernele din SEE ar trebui să se abțină de la a intra în proiecte bilaterale de energie la scară largă fără a avea măsuri de siguranță corespunzătoare care ar putea să cuprindă cel puțin, implicarea instituțiilor financiare publice internaționale, cum ar fi BEI, BERD sau Banca Mondială. Asemenea proiecte trebuie să includă, ca regulă, un sistem de prezentare publică a informațiilor la standarde superioare față de cele existente în mod uzual în țările din SEE. De asemenea, un astfel de sistem ar trebui făcut public din timp, furnizând informații cu privire la proiectele de infrastructură energetică la scară largă, inclusiv o analiză detaliată a costurilor și beneficiilor.
- Guvernele statelor din SEE trebuie să conlucreze cu Comisia Europeană, cu UE, cu statele membre din SEE, precum și cu Statele Unite pentru a introduce măsuri mai bune de protecție a economiilor lor împotriva finanțărilor ilicite sau corozive care au legătură cu țările autoritare. Printre aceste măsuri de securitate ar trebui să se regăsească și introducerea unor instituții sau reglementări mai bune cu privire la pre-verificarea investițiilor și mecanisme de monitorizare a sancțiunilor.
- Guvernele din SEE și partenerii din UE/SEE și SUA trebuie să construiască modele sustenabile de interacțiune cu societatea civilă de la nivel național și local și cu presa de investigații cu privire la sporirea monitorizării achizițiilor publice și întreprinderile de stat din domeniul energiei. Experiența acumulată prin platforma R2G4P⁴⁶³ poate documenta astfel de demersuri la nivel regional. Există deja modele curente de sprijin public acordat organizațiilor societății civile în întreaga regiune, dar acestea fie sunt în stadiu incipient, fie invocă temeri în rândul OSC și în presă cu privire la compromiterea independenței lor.

⁴⁶³ [Regional Good Governance Public-Private Partnership Platform \(R2G4P\)](#) este o inițiativă pilot cu durata de trei ani, sprijinită de Granturile Spațiului Economic European (SEE) și Norvegiei pentru Cooperare Regională care reunește eforturile a treisprezece organizații din zece țări și are ca scop furnizarea de soluții anti-corupție comune pentru creșterea gradului de răspundere a instituțiilor de stat și consolidarea societății civile și a statului de drept în Europa de Sud-Est.